

DOSYA EDITÖRÜ'NDEN**ÇOCUK VE SAĞLIK**

Osman ÖZTÜRK*

Toplum ve Hekim'in bu sayısında sizlere "Çocuk ve Sağlık Dosyası"nı sunuyoruz.

Dosyamızda sosyolojiden antropolojiye, çocuk psikiyatrisinden adli tıbbı kadar bir dizi farklı disiplinden yazarlarımızın metinleri yer alıyor. Böylece "Bir Ömre Bedel Çocukluğumuz"a dair geniş bir çerçeve oluşturulmaya çalıştık.

İlk yazımız Kemal İnal'ın "Çocukluğun Sosyal Tarihi" başlıklı makalesi. Bu kapsamlı değerlendirme aynı zamanda dosyamız için bir giriş metni işlevi de görüyor. İnal, öncelikle çocukluğun uzun yüzyıllara dayanan sosyal tarihini inceleme işinin nasıl yapılması gerektiğini ele alıyor. Daha sonra ise okul, çocuk işçiliği/emeği, nüfus ve sağlık, yemek kültürü, sınıfsal hat, cinsellik değişkenleri üzerinden ilerleyerek çocuk ve çocukluk konusunda kapsayıcı çıkarımlarda bulunuyor. İnal'ın yazısı aynı zamanda sosyal bilimlerde konuyla ilgili literatürü de aktarıyor ve daha geniş bir okuma için teşvik ediyor.

İzzet Duyar, "Çocuk İşçiliği ve Bedensel Gelişim Üzerindeki Etkileri" başlıklı yazısında 1999-2000 yıllarında Ankara'da İskitler ve Sitelere'de çeşitli işkollarında çırak olarak çalışan erkek çocuklar ve kontrol grubu üzerinde yürüttükleri antropometrik çalışmanın sonuçlarını bizlerle paylaşıyor. Çalışmada erken yaşta çalışmaya başlayan çocukların bedensel yapılarında ne tür değişimler meydana geldiği konusu ele alınıyor ve çalışmanın bulguları güncel literatür verileri ışığında tartışılıyor. Konuyla ilgilenenlere çalışmanın daha geniş bir sunumunu "Çalışan Çocuklar: Çarpık Gelişen Bedenler" (Duyar İ, Özener B., 2003, Ankara: Ütopya) kitabında bulabileceğinizi hatırlatalım.

Aziz Çelik, "Dünden Bugüne Çocuk İşçilik" makalesinde çocuk işçiliğinin bitmeyen öyküsünü anlatıyor. Çelik, ilk olarak sanayileşmenin başlangıcından günümüze çocuk emeğinin yoğun kullanımını ve konuyla ilgili uluslararası mevzuatı özetliyor. Sonrasında, 10 Eylül 1921 tarihli *Ereğli Havza-ı Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun*'dan bugüne Türkiye'deki yasal düzenlemeleri aktarıyor ve son olarak rakamlara dayanarak küresel çocuk işçiliğinin boyutlarını göz önüne seriyor.

Kıvılcım Turanlı Yücel'in "Mülteci ve Çocuk Olmak" makalesinde mülteci çocukların hakları, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme çerçevesinde ele alınıyor. Çalışmanın birinci bölümünde, genel olarak mülteci sorununa değiniliyor; ikinci bölümünde mülteci çocuklar sorunu inceleniyor; üçüncü bölümde ise, mülteci çocuklar sorunu Türkiye özelinde inceleniyor. Sığınmacı olduğunu gizlemek için "Ümit'im adım, Nevşehirliyim." diyen İran'lı çocuğun dramı Türkiye'nin hala bir sığınma yasasının olmamasının vahametini bizlere gösteriyor.

Çocukluk çağında geçirilen hastalıklar, hele bir de hastanede yatmayı gerektirmişse, hafızalarımızda yaşam boyu silinmeyen izler bırakır. Hastaneye yatmak, çocuk için sadece günlük yaşamdan ve olağan çevreden bir kopuş değil, aynı

zamanda büyük bir travmadır. Çocuk hastanın fiziksel sorunlarıyla uğraşan sağlık çalışanları ise çoğunlukla bu sorunun farkında bile değildir. Eda Kargı, "Oyun: Çocuklar İçin Hastalıkla Baş Etme Sürecinde Güçlü Bir Psiko-Sosyal Destek Aracı" başlıklı yazısında işte bu soruna dikkat çekiyor ve çocuğun hastane yaşantısının tetiklediği korku ve kaygı verici yaşantıyla baş etmesinde oyunun önemini anlatıyor.

Levent Kayaalp, "Medya ve Çocuk" makalesinde nesnel gerçekliği çarpıtma aracı olarak medyada çocuk sevgisinin vahşice istismar edildiği reklamların çocuklar üzerindeki olası etkilerini ele alıyor ve özellikle 3 yaşın altındaki çocukların televizyon karşısında geçirdikleri sürenin bilişsel ve duygusal gelişimlerinden çalınmış zaman olduğunu anne babalara hatırlatıyor.

Seda Akço "Uluslararası Hukuk Açısından Çocuk Hakları"nı ele aldığı makalesinde hem konuyla ilgili uluslararası hukuki düzenlemeleri aktarıyor, hem de çocuk ihmal ve istismarına karşı alınabilecek önlemleri bizlerle paylaşıyor.

Hakan Tüzün'ün "Sahibinden Satılık Az Kullanılmış Hayat Parçası: Çocukluk" başlıklı yazısında ILO'nun (Uluslararası Çalışma Örgütü) çocuk işçiliğiyle ilgili terminolojisi eleştirel bir bakış açısıyla ele alınıyor ve çocukluğu satılabilir bir hayat parçası olarak metalaştıran bakış açısına karşı çalışan bütün çocuklara koşulsuz olarak oyuncaklarını geri veren bakış açılarının ihtiyaç vurgulanıyor.

Çiğdem Çağlayan, "Savaş ve Çocuk Sağlığı" başlıklı makalesinde öncelikle işgalin beşinci yılına giren Irak'ta; ardından büyük çaplı silahlı çatışmaların yaşandığı diğer ülkelerde savaşın çocuk sağlığına etkilerini irdeliyor.

Halis Dökgöz ve Lale Tirtil, "Çocuğa Yönelik Şiddet ya da Çocuk İstismarı ve İhmali" makalelerinde farkındalığın giderek artmasına rağmen halen yeterli düzeyde olmadığı bu konuyu adli tıp ve hukuk açısından ayrıntılı olarak ele alıyorlar.

Ali Berker'in "Kardeş Cinsiyet Bileşimi ve Çocukların Sağlık Çıktıları" çalışmasında Hacettepe Nüfus Etüdüleri Enstitüsü'nün 1998 yılında gerçekleştirdiği Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'ndan (TNSA-1998) elde edilen veriler kullanılarak çocukların kardeş cinsiyet bileşim yapısının aile içindeki çocukların sağlık ve beslenme durumlarına olan nedensel etkileri inceleniyor.

Dosyamızın "Türkiye'de Çocuk Politikaları" başlıklı son yazısında Nilay Etiler Türkiye'nin kabul ettiği uluslararası metinler ve ulusal mevzuattaki düzenlemeleri aktardıktan sonra ülkemizdeki çocuk politikaları ile ilgili saptamalarda bulunuyor. Böylece bizlere konuyu dosyada yer alan metinler ışığında bir kez daha düşünme imkânı sağlıyor.

Ancak, önceleri bir dosya oluşturabilecek yazı bulabilir miyiz kaygısıyla başladığımız dosyamız zamanla o kadar genişledi ki, bütün yazıları dergimizin tek bir sayısında yayınlama imkânını yitirmiş olduk. Bu nedenle Ali Berker ve Nilay Etiler'in "Çocuk ve Sağlık Dosyası"nda yer alan yazılarını, ne yazık ki, sizlerle bu sayıda paylaşamıyoruz. Her iki yazı, yazarlarımızın da hoşgörüsüne sığınarak, Toplum ve Hekim'in önümüzdeki sayısında yer alacak.

* Dr., Toplum ve Hekim Yayın Kurulu üyesi